

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-73
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 25 — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200 — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000 — Poštni čekovni
račun: Trst št. 11-7223.

Leto XI. - Štev. 17

Trst - Gorica, 26. aprila 1957

Izhaja vsak petek

Deset let

Ko me je pred desetimi leti obiskal prijatelj Slavko in mi prečital svoj programski uvodnik za prvo številko porajajoče se »Demokracije« ter me novobilki sodelovanju, si prav gotovo nisem mislil, da bo tako kmalu iztrgan iz naše srede in položaja glavnega urednika. Še toliko manj sem si pa mislil, da bom tej številki, ki jo pošiljamo čitateljem ob desetletnici našega tednika, namesto njega prav jaz v imenu uredništva pisal spremni uvod. Človek res obrača, Bog pa obrne!

Kje so vsi, ki so v tistem aprilu 1947 zastavili svoje pero, da bi, ne samo s priložnostnim, temveč rednim sodelovanjem dali »Demokraciji« vsebinsko in oblikovno njeno poslanstvo?

Andreja - Slavkova Uršiča so sluge in zasledenci komaj spočetega povojnega rdečega totalitarizma ugrabili, Poldeta Kemperla krije ruša. Dva, trije dragoceni sodelavci prvih let so odšli čez morje. Toda njihova mesta niso ostala prazna. Deloma so preostali redni sodelavci in člani uredništva prevzeli nase nove in širše naloge kot smo prvotno nameravali, pristopale in vračale so se v Trst pa tudi nove sile in osebe, od katerih so nekatere nudile prehodno, druge pa trajno »Demokraciji« svoje znanje in pomoč.

Tu moramo ugotoviti, da je »Demokracija« tudi glede svojih sodelavcev uveljavljala prav tako strogo merilo, kot se je trudila, da bi ga uveljavljala glede dnevnih dogodkov, razvoja in pojavov, katere je zasledovala in obravnavala. Kdor je hotel slepomiti, kdor je hotel v »Demokraciji« zanašati kukavičja jajca, kdor ni imel dovolj trdne hrbtenice, da bi vztrajal pri poslanstvu, katerega je za naš tednik nadel in ga je dosledno zastopal, ta je prej ali slej odpadel. »Demokracija«, ki ni bila ustanovljena zato, da bi bila polovičarska napram tretjemu, si ni mogla dovoliti, da bi bila polovičarska napram svojim, pa naj so ji bili v nekaterih pogledih še tako blizu.

Hvala Bogu pa teh pojavov ni bilo veliko. Jedro uredništva in sodelavskega kroga »Demokracije« je, če izvzamemo smrtno slučajne in ugrabitve prvega glavnega urednika, še vedno isto, kot je bilo v začetku. To je znak, da tudi v uredništvu, med tistimi, ki so v zmedenem in ustrahovanju polnem letu 1947 imeli pogum dvigniti zastavo svobode misli in besede, ni bilo omahljivcev in vetrnjakov. Za takšne so se izkazali tudi tisti prijatelji, ki so kasneje pristopili k rednemu sodelovanju v »Demokraciji« in so pri tem tudi ostali.

Zunanja posledica in znak te kontinuitete je doslednost v liniji »Demokracije«, zvestoba začrtanemu programu. Nismo nekromni, če s ponosom ugotavljamo, da ga v desetih letih niti enkrat nismo izdali. Vedno dosledna v obrambi svobodoljubne in prave, ne pa totalitarne in potvorne demokracije, vedno neomajna v zastopanju resničnih, potrebam našega tukajšnjega ljudstva, ne pa težnjam drugih strank in režimov odgovarjajočih krstih, pobornica sožitja obeh narodnosti, ki živita na tem etnično mešanem ozemlju, takšna je bila, takšna je in takšna ostaja »Demokracija«.

Deset let res ni dolga doba. Toda če upoštevamo, koliko novega se je medtem zgodilo, kakšne izpremembe smo doživeli, skozi kakšne bitke in dogodke smo šli, potem pa vidimo, da predstavlja teh deset let kar veliko in pomembno obdobje.

Naj podčrtamo samo dejstvo, da na Tržaškem ni slovenskega glasila, ki bi danes lahko brez rdečice sramu ponatisnilo prav vse svoje članke, ki jih je objavilo v teh desetih letih, kakor si to lahko privoščijo »Demokracija«.

In če ob desetletnici njeni uredniki objubljam, da bomo storiili vse, kar je v naši moči, da bo tudi v bodoče tako, potem je to vsem prijateljem in čitateljem »Demokracije« jamstvo, da bo naš tednik ostal zares njihov list, glasilo slovenskih primorskih ljudi, ki gledajo na svoje probleme in v svet s prostimi, ne pa zavezanimi ali od drugih uravnanimi očmi.

Prvi maj

Delavci in razumniki vsega sveta se, kot vsako leto, pripravljajo, da proslavijo praznik dela — prvi maj. Ta praznik ima že precejšnjo tradicijo in njegov namen je, izkazati čast ne samo ročnemu delu, ampak na splošno in pravilnem vrednotenju počastiti vsestransko delovanje in udejstvovanje posameznikov in skupnosti v prid blaginji in rasti vseh ljudi širnega sveta. To uviseno socialno pojmovanje, ki ima svoje korenine že v prastarem brščanskem naziranjju, pa nima nič skupnega z ideologijo, ki si hoče lastiti na njem nekak monopol in prvobornitstvo. Nasprotno: prav letošnji prvi maj bo v očih milijonov svobodnih delavcev poseben spominu vseh onih delavcev - mučencev, ki so na madžarskih barikadah marali kloniti pred surovimi hordami sistema, v katerem nekateri slepci še gledajo uredničenje delanskega raja. Tem žrtvam, njihovim spojencem in vsem zaslužnjim delavcem pod komunizmom bo posvečena tudi naša prvomajska misel.

Velikonočni prazniki so potekli povsod v prazničnem razpoloženju

Letošnji velikonočni prazniki so potekali v vsem svetu v izredno prazničnem in zares pomladanskem razpoloženju. Največja slovesnost je bila seveda v Rimu, kjer je sv. oče ob tej priložnosti imel govor, ki je globoko odjeknil. Značilno je nadalje, da so v vzhodnih evropskih deželah praznovali letošnjo veliko noč še bolj slavnostno kot sicer. Videti je, kakor da bi komunizem, ki hoče vero ubiti, ustvarjal iz krščanskih cerkv prav mučenice, h katerim se nato zatekajo vedno večje, nad pozemskim dogajanjem razočarane množice.

Tako se je poljsko ljudstvo udeležilo letošnjih velikonočnih slovesnosti v še veliko večjem številu kot lani. Varšavske cerkve so bile prepolne. Tudi v Sovjetski zvezi so praznovali veliko noč ob izredni udeležbi občinstva. V tamkajšnji katoliški cerkvi sv. Ludvika so se obreda Vstajenja udeležili številni diplomatski zastopniki. Pravoslavna stolnica 'e bila nabitno polna vernikov. Velika množica ljudstva, za katero ni bilo več prostora v cerkvi, je napolnila bližnje ulice, po katerih so

ustavili ves promet. Pravoslavni patriarh je pripravil vernikom posebno velikonočno poslanico.

V zahodnih deželah pa so ljudje izkoristili dva velikonočna praznika za krajša pomladanska potovanja in izlete. Velik je bil dotok tujcev v Italijo. Računajo, da je te dni prišlo samo čez Brenner v Italijo 120.000 turistov, večinoma Avstrijci in Nemci. V Trstu so bili vsi hoteli polni. V Benetkah je bilo okrog 80.000 obiskovalcev. Na Ligursko Riviero je prišlo posebno veliko Francozov, ki na osnovi sporazuma med obema državama lahko potujejo v Italijo brez potnih listov. Visok naval turistov so zabeležili tudi v Neaplju, na Siciliji in v Toscani.

V Franciji je približno milijon Parižanov zapustilo mesto ter odšlo na deželo. V zameno pa je v Pariz dopotovalo približno 250.000 tujcev, večinoma Angležev. Tudi v sami Angliji so mestni prebivalci, vkljub racionaliranju bencina, temeljito izkoristili podaljšeni velikonočni tveekenda.

Poslanica sv. očeta

Papež Pij XII. je imel na veliko noč govor z osrednje lože bazilike sv. Petra. V svoji velikonočni poslanici je dejal, da je naš svet že stopil v atomsko dobo, ki lahko prinese človeštvu velik napredek. Tode obljuba nove, svetlejšje dobe — je dejal — je še zavita v temo, ki bi se lahko nepridržljivo spremenila v viharno obdobje. Nato je razpravljaj o pomenu Kristusovega vstajenja in je omenil težkoče, v katerih se je v naših dneh znašlo človeštvo. Človeški rod je danes kakor ranjeno telo, v katerem je kroženje krvi zelo otežkočeno. Ljudstva so med seboj razdvojen, in kadar se srečajo, potem storijo to z namenom, da se medsebojno borijo in uničujejo. Sveti oče je zaključil svoj govor s pozivom, da naj človeštvo odstrani kamen z groba, v katerega so hoteli pokopati Resnico in Dobroto.

Papežev poslanico je na trgu sv. Petra poslušalo okrog 300.000 vernikov, ki so prišli v Rim iz vseh delov sveta. Pred govorom je bila sveta maša na oltarju, ki so ga pripravili na stopnišču pred baziliko, po govoru pa je sv. oče podelil množici svoj blagoslov »Urbi et orbis«.

Komentarji svetovnega tiska o papeževem govoru so bili zlasti v svobodnem svetu zelo laskavi. Pa tudi komunistični tisk ni mogel zatajiti besed sv. očeta, čeprav jih je, kot po navadi, potvarjal in po svoje tolmačil. Resnica prodira v svet sicer s težavo, vendar pa uspešno.

IZZA ŽELEZNEGA ZASTORA Pisatelji so lahko samo sluge

Kadarjeva vlada je te dni naznanila, da bo razpustila društvo madžarskih pisateljev. Potem, ko so iste oblasti že pred časom zaprle in obtožile nekaj najvplivnejših članov tega društva, ni ta ukrep nikogar iznenadil. Že januarja, ko se je raznesel glas, da so aretirali prve vodilne medžarske pisatelje, so policijske oblasti začelo prepovedavale delovanje društva madžarskih pisateljev. Zdaj so torej samo priznali, da je bila zadržanost izgovor, strajnost pa končni in pravi namen. V zvezi z razpustom društva madžarskih pisateljev je glavno glasilo Kadarjeve vlade objavilo vest, da so pri ministrstvu za kulturo ustanovili poseben posvetovalni odbor pisateljev, in ta naj bi odslej obravnaval najvažnejše probleme madžarske književne ustvarjalnosti. S tem so madžarskim pisateljem odvzeli še zadnje sled tiste najmanjše svobode, kolikor je je pod komunizmom sploh možno, ter so jim enostavno nataknili uzdo, katere vajeti drži neposredno v rokah ministrstva za kulturo.

Kot znano so madžarski pisatelji odigrali zelo važno vlogo v idejnem vrenju, ki je bilo uvod v oktobrski upor madžarskega ljudstva. Razpusta njihovega društva ne moremo ocenjevati kot njihov, temveč predvsem kot Kadarjev neuspeh. Tudi ta diktator je moral spoznati, da s policijsko silo ne more obvladati duhov. Prisiljen je bil sleči rokavice in pred svetom odkriti priznati, da nima med književniki dovolj pokornih pristavev, katerim bi lahko zaupal, da sami upravljajo svoje društvo. Madžarskim pisateljem, ki so preteklo jesen in tudi s svojim sedanjim zadržanjem dokazali, da so prislunili srčnemu utrupu naroda in so se odločili, da mu služijo, je to samo v čast. Ravnanje so kot apostoli resnice in spoznaja, ki mora biti vsakemu pravemu pisatelju prva zapoved in vodilo, ne pa kot koristolovci in kruhoborci, ki bi pokorno krivili hrbet pred tistim, ki jim deli nagrade in kruh. Nam, ki vse to opazujemo, pa je postopanje madžarske vlade samo en dokaz več, da je v komunizmu mesto samo za književnike, ki voljno sprejemajo mesto slug.

Polovična resnica tudi v Jugoslaviji

Ko so se sedanji jugoslovanski oblastniki leta 1948 spili s Kominformom ter so potrebovali propagandna sredstva, s katerimi bi opravičili svoj korak ter se zoprtavili trditvam kominformističnih padjskih postaj in tajnega tiska, so med drugim začeli pripravljati posebno knjigo o grozodejstvih ter prestopkih sovjetske armade na jugoslovanskih tleh. Knjiga je bila že napovedana ter je imela iziti, ko se je začelo nebo med Krelmjem in Beogradom na lepem zopet jasnit. Kot neprimerno so jo seveda takoj potisnili v pozabo in rokopis leži danes varno shranjen v arhivih jugoslovanskega vojnega ministrstva ali pa ministrstva za notranje zadeve. V novih okoliščinah pač ni bilo primerno, da bi ta resnica prišla na dan. Sovjeti so bili zopet prijatelji.

Razjasnitev pa je trajala le malo časa. Ko so se, posebno v zadnjih mesecih, vedno bolj množili sovjetski napadi na Titov režim, je glavno glasilo jugoslovanske KP, »Borba«, smetralo, da stori pametno potezo, če začne objavljati vojne spomine bivšega načelnika angleškega glavnega stana, Alana Brooke. In tako je v tem dnevniku pred nekaj dnevi izšel tudi odstavek, v katerem Alan Brook opisuje sprejem, ki ga je Stalin priredil leta 1942 v čast Churchillu. V opisu tega sprejema pisec izrecno zatrjuje, da se je Vorosilov na sprejmu tako opil, da se ni mogel več držati na nogah.

In kaj se je zdaj zgodilo? Sovjetski veleposlanik v Beogradu je odločno protestiral proti temu pisanju, »Borba« pa je preteklo soboto obvestila svoje čitatelje, da Brookovih spominov ne bodo več objavljali, ker so spisani na način, ki je žaljiv za sovjetske voditelje. Zopet dokaz, da Beograd še vedno noče podreti mostov, ki vodijo v Moskvo, pa čeprav trpita pri tem resnica in obveščenost ljudstva.

Repatica 1956 H

Hrupne napovedi repatic »Arend Roland 1956 H« so hudo razočarale številne radovedneže. Repatice s prostim očesom verjetno pri nas nihče ni opazil, razen s sodelovanjem bujne domišljije. Niti radovedneži, opremljeni s teleskopi niso prišli na svoj račun. Zvezdoslovci pa so ugotovili, da je prispela točno na minuto v bližino naše zemlje.

TEŽKE GROŽNJE IN OPOMINI

Kričavo ravnanje Sovjetske zveze dokazuje veliko negotovost, ki vlada v deželi

Zadnje čase skoro ne mine dan, ne da bi Sovjetska zveza poslala svobodnemu svetu kakšne nove grožnje in opomine. Povprečni opazovalec dobiva pri tem vtis, kot da je Sovjetska zveza v polni ofenzivi, da je ona tista, ki se zaveda svoje moči in zato deli nauke ter kriči. Dejansko pa imajo govori sovjetskih državnikov in generalov, kakor tudi razne note in poslanice njihovega zunanje ministra ali celo ministrskega predsednika vse drugačen pomen. Sedanjí sovjetski režim je globoko zaskrbljen nad svojo lastno bodočnostjo. Zaveda se svojih slabosti. Njegovi predstavniki vedo, da ne uživajo zaupanje v lastnem narodu, da so naravnost osovraženi pri narodih satelitskih držav, da je njihov ugled v ostalem svetu v stalnem nazadovanju. Prav tako dobro vedo, da na dolgi rok ne morejo zdržati tekme v oroževanju z Združenimi državami, da je razlika v zmogljivosti gospodarstev obeh držav takšna, da je vsako upanje na izid morebitnega vojnega spopada, ki naj bi končal ugodno za Sov-

jetsko zvezo, v bistvu podobno Hitlerjevimi utvaram. Sovjetski državniki nadalje niso tako naivni, da ne bi vedeli, da delajo podobne račune tudi Američani in Britanci, ki prihajajo pri tem do istih, vendar zase povoljnejših zaključkov. Od tod izvira živčno stanje, ki ga opazamo že nekaj mesecev, bojazen, da ne bi Zahod izkoristil očitnih slabosti komunističnega bloka za to, da ga pripravi k popuščanju, umiku in s tem morda celo sproži njegov razpad.

Teror na Madžarskem se nadaljuje z nezmanjšeno silo. Eno za drugo razpuščajo organizacije, ki so bile pri zadnji vstaji žarišče odpora in bi morda v bodočnosti mogla zopet vzplamteti v nevarnem plamen. Zadnje na vrsti je bilo društvo madžarskih pisateljev.

V vzhodnem Berlinu je »ljudska« vlada organizirala prave manevre svojih miličnikov, da bi svetu in lastnemu narodu pokazala njihovo izvežbanost za zatrtje morebitne ljudske vstaje. Hruščev je istočasno grozil iz Kremlja: »Ne

preizkušajte nas kakor na Madžarskem. Morda skušate ponoviti kaj podobnega v Vzhodni Nemčiji. Toda, če bo potrebno, vam bomo polomili kosti!« Maršal Žukov je še dodal: »Sovjetska zveza bo dala svojim komunističnim zaveznicam atomsko orožje in usmerjevalne izstrelke. I-memo primerna sredstva za povračilo.«

Iz vseh teh potez diha neugodje, ki ga občutijo sovjetski državniki spričo sedanjega razvoja. Manevri v vzhodnem Berlinu in opomini Hruščeva glede Vzhodne Nemčije izražajo bojazen, da bi v tej deželi izbruhnila ljudska vstaja. Izjave samih nemških komunistov, procesi, ki jih organizirajo, in aretacije, ki jih podvezujemo, pa kažejo živost in razširjenost vrenja proti Sovjetski zvezi. Ta pojav ni omejen samo na Vzhodno Nemčijo, razširjen je tudi po drugih satelitskih državah, le da tam danes ne prihaja do tako očitnega izraza. Svarilo maršala Žukova pa kaže, kako se Sovjetska zveza boji atomske moči zahodnih držav.

Svojevrsne komentarje je izzval tudi ukaz, s katerim so tujim diplomatom prav za velikonočne praznike prepovedali potovati po Sovjetski zvezi. Morali so ostati v Moskvi. Nekateri menijo, da so s tem hoteli prikriti neke atomske poskuse ali manevre, ki so bili v teku, drugi pa domnevajo, da je vse skupaj samo propagandna poteza, morda celo strah, da ne bi tujci za veliko noč opazovali verske vne me ruskega ljudstva.

Ze po površnem teatantju in pregledu se nam torej kaže, da položaj Sovjetske zveze ni takšen, kakor bi neobveščeni domnevali na prvi pogled. Ni Sovjetska zveza v ofenzivi, pa čeprav njeni državniki še tako kričijo, ni Sovjetska zveza država, ki bi jo sila notranjega zdravja kar razganjale. Vse skupaj je le znak težke bolezni. Je to črv notranjega neugodja in nezadovoljstva, ki je začel razjedati namučena telesa njenih in podjarmljenih narodov. Ne slabijo in ne razkrajajo se sile svobodnih narodov, pač pa sile komunizma. Zato ves ta krič in vik, s katerima naj bi prizadeti prikrili dejanski razvoj. Svoboda, ne komunizem je v ofenzivi. Njena sila je tako velika, da bo zmagała, ne da bi zato morala posegati po vojnih spopadih. Prav zaradi tega pa je strah pred njo pri vseh tistih, ki so jo preganili iz svoje srede, še toliko večji. Saj vidimo, da se »ljudska« vladavina že z javnimi manevri vadijo za zatrtje ljudskih vstaj! Kaj bi hoteli še več?

V Jordaniji vre

Težave nove jordanjske vlade naraščajo od ure do ure. Načrti, ki so jih skovali v Kremlju in katerim sta botrovala oba diktatorja, v Egiptu in Siriji, se razvijajo točno po komunističnih zamislih. Za Krelmelj je edino uspešno orožje, obenem pa tudi najcenejše, če postavlja nasproti Eisenhowerji doktrini revolucionarne poziže. Demonstracije in tudi manifestacije so po arabskih deželah hudo poceni. Za nekaj beršaške drobita so ljudske množice pripravljene k vsaki akciji, ki obljublja svobodne napade na trgovine, skladišča in sploh objekte, kjer se »demonstrant« lahko oprime keka posvetna dobrina.

Tako so bili napori za demonstracije, ki jih vodijo komunisti v jordanjski prestolnici, razmeroma lahko izvedljivi. Svojih pravih namenov komunisti nikoli ne morejo prikriti že zato, ker je cilj vseh njihovih demonstracij polastitev oblasti za njihov račun, pa čeprav nosijo pri neredih levji delež nekomunisti.

Dogodki v Jordaniji so predigra češkoslovaške tragedije iz leta 1948. Zato bi moral Zahod ostati na preži, trden in odločen.

(Se nadaljuje)

SKUPNO TRŽIŠČE

4. DELEZ GOSPODARSKO AKTIVNEGA PREBIVALSTVA

V našem tretjem sestavku smo ob pregledu starostne razdelitve prebivalstva šestih evropskih držav (Francije, Zahodne Nemčije, Italije, Belgije, Nizozemske in Luksemburga) ugotovili, da mora v teh, kakor sploh v vseh kulturnih državah sveta sorazmerno manjši delež gospodarstvo aktivnega prebivalstva skrbeti za stalno naraščajoči delež neaktivnega, torej z delom prvih vzdrževanega prebivalstva. To je posledica daljše življenjske dobe, ki v vseh zahodnoevropskih deželah danes povprečno že presega obdobje življenjske aktivnosti, pri čemur dobo rodovitnosti, pri moških dobo pridobitnega in ustvarjalnega delovanja. To nam odkrivajo podatki o starostni razdelitvi današnjega prebivalstva omenjenih šestih držav z istovrstnimi podatki za leto 1900, kakor tudi, če jih primerjamo z verjetno sestavo prebivalstva, kakršna naj bi bila leta 1971, torej po preteku tistih 15 let, ko bodo zrušeni zadnji ostanki cerinških zidov, ki danes ločijo gospodarstva članic Skupnega tržišča.

Po statistikah ljudskih štetij v letih 1950-55 je znašalo število zmogljive, to se pravi razpoložljive delovne sile šestih članic Skupnega tržišča, 109 milijonov oseb, kar je 67,1 ostoška prebivalstva. Med zmogljivo delovno silo štejemo vse osebe, stare od 15 do 65 let, ne oziiraje se na to, ali so zaposlene s produktivnim delom ali ne. Skrbno izdelani proračuni pa predvidevajo, da bo število razpoložljive delovne sile do leta 1971 sicer naraslo na 113 milijonov oseb, toda zaradi v prvem odstavku omenjenih čimteljev se bo njihov delež v skupnem številu prebivalstva znižal na 65,3 odstotka. Z drugimi besedami, medtem ko se bo prebivalstvo držav-členic Skupnega tržišča v prihodnjih 15 letih povečalo za 6,8 odstotka (od 162 na 173 milijonov oseb), se bo število zmogljive delovne sile povečalo samo za 3,8 odstotka (od 109 na 113 milijonov oseb). Pri tem se bo zgodilo še nekaj, kar doslej nismo omenili: ne samo, da se bo povečal delež oseb, za katerega bo moral gospodarstvo aktivni del prebivalstva skrbeti, izpremenita se bo tudi starostna sestava zaposlene delovne sile. Tudi v njej bodo vedno močnejše zastopani starejši letniki, to se pravi število oseb, ki imajo že svoje družine in ustaljene navade, kar povzroča, da je ta delovna sila manj gib-

ljiva tako prostorno (selitve iz kraja v kraj), kakor tudi poklicno (prehod iz ene zaposlitve v drugo).

Doslej smo govorili o številu in deležu razpoložljive delovne sile v državah Skupnega tržišča. Poglejmo zdaj še, kako se je gibalo število dejansko zaposlenih oseb.

Leta 1900 je bilo na ozemlju današnjih članic Skupnega tržišča zaposlenih v gospodarsko ustvarjanem delu 53 milijonov oseb. Petdeset let kasneje (leta 1950-55) je njihovo število naraslo na 73 milijonov oseb. Če primerjamo ti števili z istočasnimi spremembami prebivalstva, vidimo, da je odstotek dejansko zaposlenih ostel v tem času stalen, suče se okrog 45 odstotkov celotnega prebivalstva. To pa velja samo za celoto. V posameznih državah so namreč medtem nastopile značilne spremembe:

	Odstotek dejansko zaposlenih	1900	1950-55
Francija	51,3	44,8	
Italija	50,1	41,2	
Zah. Nemčija	42,2	50,0	
Belgija	45,9	40,9	
Nizozemska	37,8	40,2	
Luksemburg	—	46,4	

Medtem ko je v Franciji, Italiji in Belgiji delež pridobitno zaposlenih oseb v primerjavi s številom celotnega prebivalstva danes manjši kot je bil v začetku tega stoletja, je v Zahodni Nemčiji, Nizozemski in verjetno tudi Luksemburgu danes večji kot pa je bil tedaj. Nemajhne razlike med posameznimi deželami moramo pripisati predvsem večji ali manjši zaposlitvi oziroma upoštevanju ženske delovne sile. Vendar nam tudi statistike dejansko zaposlene delovne sile potrjujejo uvodoma omenjeno razvojno smer: število zaposlenih se je v šestih državah Skupnega tržišča v prvi polovici tega stoletja povečalo za 37,7 odstotka, medtem ko je prebivalstvo istočasno poraslo za 40 odstotkov. Sorazmerno manjši delež prebivalstva mora torej danes ustvarjati dobrine, potrebne za preživljanje in življenje sorazmerno večjega deleža neaktivnih oseb. Z nadaljevanjem takšnega razvoja je treba računati tudi v bodoče, kajti povprečna življenjska doba prebivalstva se še vedno veča ter še ni videti, da bi dosegla svojo končno mejo.

VESTI z GORIŠKEGA

Ob deseti obletnici „Demokracije“ Športno udejstvovanje dijakov

Ze leta 1945 smo se štirje na Goriškem, med temi naš nepozabljeni, po komunističnih ugrobljenih Slavko Uršič in neki duhovnik sestajali in sklenili napisati in izdati pestro brošuro, ki naj bi v valu in proti valu komunistične revolucije spre-govorila slovensko narodno in demokratično besedo.

Do brošure ni prišlo, ker je isti duhov-

Dr. AVGUST SFILIGOJ, predsednik SDZ

nik mimo naših sestankov in dogovora nenadoma objavil v ljubljanskih komunističnih listih poziv Slovence, naj pri takratnih volitvah volijo enotno komunistično listo.

Ko smo torej ta poziv prečitali, se četrice ni več sestala, duhovnik pa se ni niti opravičil. Pozneje smo se druga skupina demokratičnih narodno naprednih in krščansko-socialnih goriških Slovencev pričeli ukvarjati z mislijo za nastop s politično organizacijo in lastnim glasilom.

Tako je 18. januarja 1947 nastala Slovenska demokratska zveza za Goriško, naslednjega 25. aprila pa je, sporazumno s Tržačani, izšla prva številka »Demokracije«.

Prve številke »Demokracije« predstavljajo pravi globlji izraz takratnega duševnega občutja in hotenja slovenskega človeka, ki se je tako rekoč čez noč znašel v krvavi komunistični revoluciji; ogrožen v svoji globoki narodni zavesti in v svojem demokratičnem pojmovanju za sebnega in družabnega življenja; užaljen v najintimnejših čustvih poštenega in delavnega človeka ter ponizjan na stopnjo državnega sužnja.

Za zlom fašizma je naš človek, naš narod ogromno žrtvoval. Zato je občutil grozo in razočaranje, ko so nastopili komunisti in se pod krinko socialnosti jeli boriti za svojo zmago, a ne z demokratičnim besednim prepričevanjem posameznikov in množic, ampak s pobijanjem, z nastavljanjem zank, s hudobnim zapeljivanjem in s pekleno lažjo.

Prvi uvodnik »Demokracije« je izraz našega takratnega razpoloženja in hotenja. Nastopili so smo v obrambo našega človeka in naroda pred ustrahovanjem. Obvarovati smo želeli etične vrline naše slovenske skupnosti in nakazati pot demokratičnega življenja.

Takoj smo postali predmet divjih napadov komunistov in njihovih sopotnikov, ker smo jim prestrigli račune. Ker smo se uprli razdirajoči sili brutalnega komunizma, ki je skrnil ime in čast slovenskega naroda s pobijanjem in zatiranjem Slovencev, ki se mu niso slepo pokorili. Posvali so nas, češ da rušimo strnjene vrste slovenstva, da smo tuji hlaptci. Zugali so nam in naznanjali našo

skorajšnja smrt. Tako je pisalo vse komunistično časopisje.

Čas in dogodki pa so pokazali, da smo imeli prav mi, in da je »Primorski dnevnik« postal zagovornik narodne odpovedi slovenskih komunistov, ki so se in se še udejajo in predajajo italijanskim komunistom ter odklanjajo slovensko besedo v izvoljenih svetih, češ da predstavlja slovenska beseda le navaden »nacionalizem«.

V tem oziru so se slovenski komunisti postavili na stran fašizma in mu tako rekoč v njegovem raznarodovalnem nameru sami pomagajo!

Ostali smo sami zagovorniki slovenstva in narodne časti. Naša trditve, da komunizem ne pozna narodnosti, se je izkazala za resnično.

Naša ideja je demokracija, naša borba je danes borba za svobodno uživanje človeških pravic in za zaščito Slovencev v Italiji. Uspehi, ki smo jih do sedaj dosegli in ki jih lahko pokažemo, medtem ko so vrste slovenskih komunistov močno razpršene, recimo tudi izgubljene po raznih italijanskih levičarskih strankah, pričajo, da smo prav ravnali, ko smo pred desetimi leti nastopili.

Iz naših vrst štejemo vsaj dva znana mučenika: Uršiča in Kalina. Njihovo mučeništvo podžiga luč naše ideje in ji daje sij pravičnosti. Ta luč nam kaže pot v bodočnost, nam je porok za uspeh na trudi polnem delu.

Naše vrste sestavljajo tudi delovni ljudje, kajti meščanov pri nas ni v izobilju, so pa to prav tisti, ki se nikoli ne ustrašijo ter so vedno pripravljeni prožiti roko bratom delavskega sloja in jim pomagati.

Naše delo ni torej kaka politična avantura, ampak pogoj naše svobode v demokraciji in nujna zahteva pogoja za naš narodni obstoj in napredek!

Tudi med nami smo srečali take, ki ni-

so zmogli velikega nesebičnega požrtvovanja, popolne vdanosti veliki ideji in nujnim potrebam slovenske skupnosti. Pridružili so se nam morda v dobri veri, ker niso vedeli za trud in žrtvovanje, ki ga naše gibanje zahteva. Le žal, da se je kdo od teh preveč zaletel, ko je vrzel puško v koruzo in se oddaljil od SDZ.

Nič za to! Sli smo pogumno naprej in pri zadnjih volitvah dosegli novo zmago. In nadaljujemo našo pot z vsem ognjem naše ljubezni do našega ljubljenega naroda.

Zaradi zgrešene politike slovenskih komunistov in še bolj zaradi njihovega nasilja trpimo Slovenci v Italiji krivico in nezaščito. Zato je čas, da govorimo jasno besedo tudi v tem oziru in govorili jo bomo tudi v bodoče.

Dr. AVGUST SFILIGOJ

Pok. POLDE KEMPERLE, sourednik »Demokracije«

NOVICE IZ SLOVENIJE

IDRIJSKI RUDNIK PESA

Od leta 1947, to je odkar obstoji rudnik živega srebra v Idriji, pa do leta 1955 so iz njega pridobili 92.663 ton živega srebra. Od tega so 4.588 ton pridobili v povojnih letih do konca leta 1955. Od povojne proizvodnje so izvozili iz Jugoslavije 3.235 ton živega srebra.

V zadnjih letih je začel rudnik pešati, saj, da lahko ohranijo proizvodnjo na navadni ravni 500 ton na leto morajo izkopati vedno več rude. Leta 1940 so n. pr. morali za tono živega srebra izkopati 154 ton rude, leta 1954 pa za isto količino kar 979 ton rude. Se pred nekaj leti je Jugoslavija v proizvodnji živega srebra bila na tretjem mestu na svetu. Pred njo sta bili samo Italija in Španija. Jugoslovanska proizvodnja živega srebra znaša eno desetino svetovne proizvodnje. K sreči so geologi, sedaj ko Idrijski rudnik peša, odkrili nova ležišča živosrebrne rude, ki jih pa sedaj še ne izkoriščajo. Zivo srebro je v svetu zelo draga prvina, saj stane steklenika, napolnjena z njim (približno 34 kg), 256 dolarjev ali 160.000 lir.

PLANTAZE KONOPLJE ZA IZDELOVANJE PAPIRJA ZA CIGARETE

Tovarna papirja na Reki obstoja že 125 let in je po svetu zelo poznana, zlasti po svojem prvotnem papirju za cigarete. Tovarna, ki je v začetku bila le mlina za mletje starih cunj, je sedaj zelo moderno podjetje, ki se še vedno razvija. Da bi se

izboljšalo izdelovanje cigaretnega papirja so sklenili urediti plantaže konoplje. Prva taka plantaža, ki meri 45 hektarjev, se nahaja v Vojskovi in je že dala prve surovine. Iz konoplje se namreč lahko izdeluje izredno fin cigaretni papir. Tovarna urejuje tudi poseben oddelk za proizvodnjo raznih mineralov, ki so potrebni za izdelovanje čim boljšega papirja za cigarete.

ZEMELJSKI PLIN V PREKMURSKIH GANČANIH

Po odkritju nafte in plina v Filovcih so geologi menili, da obstoja zemeljski plin tudi v prekmurskih Gančanih. In res so v Gančanih odkrili v globini 1930 m velike količine zemeljskega plina, ki pritiska na površino s pritiskom 190 atmosfer.

PRIMANJKLJAJ ŽITARIC IN NJIHOVA PROIZVODNJA V SLOVENIJI

V Sloveniji je 283.571 hektarjev orne zemlje, in sicer 14.784 hektarjev v posesti socialističnega sektorja in 268.787 hektarjev zasebnega sektorja. Leta 1956 je bilo posejanih z žitaricami 181.184 hektarjev. Zasebniki so imeli 178.444 hektarjev posejanih z žitaricami. Na tej površini so lani pridelali poljedelci 262.423 ton žitaric, od tega odpade na zasebnike 257.636 ton žitaric. Hektarni donos je bil pri socialističnem sektorju 17,80, pri zasebnikih pa 14,40 stota.

Med posameznimi žitaricami je bilo največ koroze, in sicer 92.585 ton. Pšenice je bilo 78.061 ton, rži 32.889 ton, ovsa 22.805 ton, ječmena 22.764 ton, ajde 6.514 ton, soržice 4.387 ton in prosa 2.418 ton.

Za prehrano kmečkega prebivalstva se je porabilo: 59.142 ton pšenice, 18.726 ton rži, 2.571 ton ječmena, 20.713 ton koroze, 3.521 ton soržice, 1.327 prosa in 4.882 ton ajde. Vsega skupaj je bilo za kmečko prebivalstvo porabljenih 110.880 ton žitaric.

Za prehrano živalstva: 12.975 ton ječmena, 51.968 ton koroze, 479 ton prosa, 16.510 ton ovsa. Vsega skupaj je bilo porabljenih za prehrano živalstva 81.931 ton žitaric.

Za seme so kmetje porabili vsega skupaj 25.083 ton žitaric. Od tega je 11.527 ton pšenice, 4.528 ton rži, 2.426 ton ječmena, 2.518 ton ovsa, 1.519 ton koroze, 866 ton soržice, 31 ton prosa, ajde pa 1.632 ton.

Na trgu je torej ostalo 7.392 ton pšenice, 9.636 ton rži, 4.757 ton ječmena, 3.778 ton ovsa, 18.385 ton koroze in 581 ton prosa. Vsega skupaj je torej ostalo za nekmečko prebivalstvo komaj 44.520 ton žitaric. Statistika pa pravi, da so ti-le prebivalci porabili za prehrano 94.587 ton pšenice, 47.293 ton rži, 1.576 ton ječmena, 4.729 ton koroze, 3.153 ton soržice, 3.153 ton prosa in 7.352 ton ajde. Vsega skupaj porabi nekmečko prebivalstvo 161.843 ton žitaric na leto. Letni primanjkljaj žitaric znaša torej 121.120 ton, ki bi se dal kriti, če bi na vsakem posejanem hektarju z žitaricami pridelali 23 stotov pšenice, 20 stotov soržice in 30 stotov koroze. Za rezervo bi preostajalo v tem slučaju 3.800 ton krušnih žitaric.

Če pogledamo hektarni donos, vidimo,

Športni odsek, ki obstoja na slovenskih srednjih šolah v Gorici, tako kot na vsi ki višji srednji šoli v Italiji, je priredil dne 16. t. m. običajno lahkoatletsko tekmovanje za prvenstvo posameznikov, oziroma razredov. Lepo je bilo gledati živahno vrvenje na šolskem stadionu. S tribun so dijak živalno bodrili svoje sošolce, na tekališčih in skakališčih pa so tekmovalci skušali napeti vse sile, da bi se pred gledalci in gledalkami postavili v čim lepšo luč in da bi si priborili čim boljše mesto. K vsemu pa je prispevalo krásno vreme, saj je sonce sijalo, da je bilo veselje.

Letos je bilo postavljenih več novih zavodnih rekordov: v teku na 80 m Anselmi s časom 9,3 sek.; v teku na 80 m čez zapreke spet Anselmi v času 11,6 sek.; v skoku v daljavo je še enkrat odnesel polno zmago s 6,44 m; v skoku v višino je Di Battista preskočil 1,60 m; v štafeti 2 x 100 m pa je bil prvi V. razred gimn. (Anselmi - Di Battista) v času 23,9 sek. Anselmijeva rezultata teka na 80 m in skoka v daljavo sta tudi letošna najboljša rezultata zavodnih tekem vseh šol goriške province.

Ostali rezultati so naslednji:

TEK 80 METROV:

1. ANSELMI Ernest	sek. 9,3
2. DI BATTISTA Roman	» 10
3. SIRCA Franko	» 10,3

SKOK V VISINO:

1. DI BATTISTA Roman	m 1,60
2. GERGOLET Maks.	m 1,45
2. CERNIC Ivan	m 1,45

MET DISKA:

1. GRUDEN Aleš	m 28,40
2. CEJ Jožef	m 26,05
3. ZAVADLAV Jordan	m 25,94

MET KROGLE:

1. ANSELMI Ernest	m 12,04
2. BRAUC Benito	m 10,83
3. PRIMOZIC Mirko	m 10,60

STAFETA 2 x 100 METROV:

1. V. gimn. (Anselmi - Di Batt.)	sek. 23,9
2. NIŽ-STROK. (Mosetti - Kodern.)	» 26,9
3. LICEJ (Bregant - Bednarik)	» 27,4

80 METROV ZAPREKE:

1. ANSELMI Ernest	sek. 11,6
2. DI BATTISTA Roman	» 11,9
3. SIRCA Franko	» 12,6

TEK 1000 METROV:

1. CERNIC Ivan	3' 08" 9/10
2. CEJ Jožef	3' 09" 1/10
3. BEDNARIK Joško	3' 14" 5/10

SKOT V DALJINO:

1. ANSELMI Ernest	m 6,44
2. DI BATTISTA Roman	m 5,72
3. SIRCA Franko	m 5,24

Ali v tržaških slov. srednjih šolah ne goje športa? Zakaj nimajo še ustanovljenega SO, kot ga imajo italijanske srednje šole v Trstu? Tudi v Gorici ga prvo leto oblasti niso hotele odobriti, potem pa so ga morale, saj je ustanovitev uradno priporočilo prosvetno ministrstvo.

Dalje bi predlagali, da bi se še letos proti koncu maja organiziralo tekmovanje v lahki atletiki med goriškimi in tržaškimi srednjimi šolami. To bi bila nekaka vzpodbuda za ustanovitev SO. Telovalni profesorji naj stopijo v stik in naj določijo in uredijo vse potrebno. Res je treba nekaj žrtvovati, toda posebnih težkosti ni in dijak čakajo na tekmovanje in bodo zadovoljni in hvaležni profesorjem in vsem, ki bodo pomagali uresničiti to zamisel.

Dr. Kr.

Čestitke

Gospod urednik!
Nestrpno in veselim pričakujem jubilejno številko našega lista »Demokracija« za deseto obletnico njegovega izhajanja.

Blegovolite sprejeti moje prisrčne čestitke za vse plodno delo in za demokratično misel, ki jo je skozi deset let širila med našim narodom.
[Naj si bo na političnem, kulturnem ali socialnem polju je »Demokracija« dvigala vero v življenje našega rodu in zagovarjala pravice kmeta in delavca, da nismo vsi skupaj izgubili zaupanja v naše moči in v boljšo bodočnost!]

Rupe pri Sovodnjah, 17. 4. 1957.

KAREL CERNIC, tovarniški delavec

Kmečko-delavska zveza iz Sovodenj čestita »Demokraciji« za njeno plodno desetletno delovanje in za njen neustrašni nastop proti vsaki tiraniji; za njeno živo željo demokratične svobode, ki jo drži tako visoko. Z zaupanjem zre slovenski narod v to živo luč, ki mu sveti v težkih dneh preizkušnje!

Sovodnje, 17. 4. 1957.

Odbor Kmečko-delavske zveze iz Sovodenj

Kmetstvo-delavska zveza iz Doberdoba iskreno čestita 10. obletnici življenja »Demokracije«. Ta list širi demokratične misli in zagovarja pravice našega naroda ter tudi delavcev in kmetov, zato nam je posebno priljubljen!

Pozdravljamo izdajatelje lista, naše »Demokracije«, in tudi vse uredniški zbor, kakor tudi vse sotrudnike in želimo listu še mnogo let življenja na delu, ki je našemu narodu tako zelo koristno!

GOSPODARSTVO

Krompirjev ali koloradski hrošč. — Kakor hitro začne krompir poganjati iz zemlje, se bo gotovo že tudi pojavil krompirjev hrošč, ki nam v zadnjih letih dela toliko skrbi in škode. Skodo bomo seveda utrpeli le, če hrošča ne bomo pravočasno in temeljito uničevali. Hrošča dandanes že vsak kmetovalec prav dobro pozna, zato nam ga ni treba še posebej opisovati. Omejili se bomo na način, kako ga uničujemo. V začetku, ko se hrošč pojavi in jih je le malo, jih bomo pobirali in uničevali. Predvsem pa moramo paziti na krompirjevišča, kjer je krompir lansko leto rastel. Ostalo je gotovo nekaj krompirja v zemlji in z njim tudi hroščevca zalega. Zato moramo na teh mestih vse poganjke krompirja izruti, da tako ne nudimo hrošču pašne in ga prisilimo, da odhaja na pašo ne letošnjo krompirjevo zasa-ditev, kjer ga bomo uničevali. Ko se hrošč že tako razmnoži, da ga s pobiranjem ne moremo več uspešno uničevati, bomo krompirjevišče poskopili s kakšnim strupenim škropilom, kakor so: svinčni in špeni arzenat, Gesamol in razna druga.

Priporočamo pa škropiti le z arzenatom, ker z istim uničujemo le hrošča in ne tudi druge mogoče koristne žuželke. Hrošč namreč pogine s tem, da gloda z arzenatom poskopljeno listje krompirja, medtem ko druga sredstva uničujejo že s semnim dotikom ali vdihavanjem tudi žuželke, ki listja ne glodajo.

Krompirjeve poganjke napada tudi peronospora ali rja, ki je zelo kvarna za pridelek krompirja. Zato škropimo krompirjevišče z brozgo 1-odstotne modre galice in apne ali z 1 in pol odstotka prahu Caffaro. Tej brozgi primešamo pol odst.

svinčenega ali 1 odst. apnenega arzenata in tako z enim delom dosežemo dvojni uspeh, to je ubranimo peronosporo in uničujemo krompirjevega hrošča. Tako prvo škropljenje opravimo navadno potem, ko smo krompir osušili, in ga ponovimo še dvakrat ali trikrat, kakor je pač potreba, to je, če se hrošč vztrajno pojavlja ali če je deževno vreme, ki škropivo izpira.

Da dosežemo temeljito uničenje hrošča, je prav, če krompirjevišče poskopimo tedni dni pred izkopavanjem krompirja in nato pokošeno krompirjevišče sežgemo. Pripomniti moramo še, da je borba proti krompirjevemu hrošču po zakonu obvezna, ter da kmetijsko nadzorništvo deli brezplačno razna pokončevalna sredstva.

V kleti. — Preočiti moramo vdrugič vino, ker je že skrajni čas. Zlasti naj se s pretakanjem ne odlašja, če je vino še sladko, ker bo to, če je drugače zdravo, ob nastopajoči toploti pričelo ponovno vreti in je nevarno, da se skisa. Takim pretočenim vinom dodamo po 1 kocko etnosolne na 100 l. S tem ohranimo vino pred kisanjem in bo vseeno vrelo.

Klet naj bo seveda snažna in od časa do časa zadimljena z žveplom, da preprečimo razvijanje plesnobe. Tudi prazne sodje, ki smo jih dobro oprali z vodo in nato posušili, moramo dobro zažveplati in tako žveplanje ponavljati vsaka dva meseca. Vlažna mesta v kleti potrosimo s prahom živega apna ali z mavcem (gipsom), da s tem preprečimo razvijanje plesnobe. Ob toplih dneh odpremo zvečer v kleti okna in jih zjutraj zapremo. Na ta način ohranimo v kleti vedno hladen zrak, kar je za ohranitev vina nujno potrebno.

Kaj pravi prosvetni minister

Poslanec Vittorio Marangone je naslovil na prosvetno ministrstvo v Rimu naslednje pismo:

Podpisani prosi g. prosvetnega ministra, naj navede razloge, zaradi katerih zakonski osnutek, ki nosi njegovo ime, ne upošteva potrebe uvajati isti postopek za manjšinske šole na Goriškem, kot to upošteva na Tržaškem, in hoče v goriški provinci uvesti paralelne tečaje kljub nasprotnemu mnenju oblasti (providitorata, prefekta, kvestorja) ter lokalnih političnih strank. Tak način ne rešuje vprašanja, pač pa izziva spore in nepotrebne polemike, ki nikomur ne koristijo.

Vittorio Marangone, poslanec

Prejel pa je tale odgovor:

Besedilo zakonskega osnutka, na katerega se nanaša vprašanje o zadevi št. 9 na Goriškem in ki se razlikuje od onega za šole na Tržaškem ozemlju, za katere se je moralo upoštevati besedilo londonskega sporazuma, nima namena zatirati manjšinskih že obstoječih šol na Goriškem, temveč zagotoviti italijanskim državljanom slovenskega jezika poučevanje v njihovem materinem jeziku tudi tam, kjer bi lahko zaradi premajhnega števila učencev ne moglo obstojati upravno ločene šole.

Poleg tega se zadevno besedilo nanaša

po črki in duhu na člen 6. ustave, ker o-mogoča manjšinskim skupinam poučevanje v njihovem materinem jeziku in z učenim osebjem iste etnične pripadnosti, ker jamči ohranitev jezika in kulture.

Paolo Rossi, prosvetni minister

Deželna avtonomija

Na prihodnjih sejah goriškega občinskega sveta bodo nadaljevali razpravo o deželni avtonomiji in jo bodo verjetno tudi zaključili. Nekateri goriški politiki so rešitev zadeve forsirali z vso naglico, češ da bo parlament sklepal brez upoštevanja težnj slovenskega prebivalstva. Slovenski predstavniki pa niso lenuharili, pač pa delali, o čemer se bodo tudi godrnječi lahko osebno prepričali, obenem pa bodo imeli priložnost, da pokažejo, kaj so sami storili.

Ce je bil kdaj čas za vzajemni nastop obrambe slovenskih koristi, je to prav obravnava deželne avtonomije.

Veljavnost bankovcev

Veljavnost bankovcev po 50 in 100 lir je podaljšana do 30. junija t. l. in do 30. septembra t. l. rok za zamenjavo istih in ne do 31. marca odtodaj, 30. junija t. l., kot je bilo svoječasno javljeno.

Ob desetletnici „Demokracije“ Uvodna beseda

Le peščica nas je bilo, pa nas ni bilo strah. Leta 1947 smo se javno uprli poplavi komunizma.

Skoro vsi Slovenci so odšli med vojno v borbo za svobodo in odrešitev naroda pod okriljem »Narodno osvobodilne fronte«. Narod je krvavo borbo izvojeval, zmagal pa mu je odnesel komunizem. Prgišče zunaj zraslih ljudi se je polastilo »Osvobodilne fronte« in vsega slovenskega javnega življenja.

Po vojni je zavladal vse naokrog totalitaristični komunizem, ki je zahteval zase politični monopol celo med Slovenci izven Jugoslavije. Z brutalno silo je likvidiral vsakogar, ki se ni slepo pokoril njegovim ukazom. Celotne slovenske fante, ki so iz potrebe sprejemali službe pri ameriško-angleški upravi, so tržaški in goriški komunisti ugrabljali in odvažali...

Naš narod je tedaj razočaran in osupel gledal, kako se uničujejo njegove kulturne, moralne in narodnostne vrednote in idealizirano otroški naraščaj zastruplja s komunističnimi gesli, ščuva proti lastnim staršem in zapeljuje k ogabnemu, človeka ponižujočemu v a d u š t v u ter vzgaja k zavisti, nevoščljivosti in sovraštvu; kako se vera v dostojanstvo človeka tepta, kako se narodna zavest in ljubezen proglašata za fašistično reakcijo.

In spraševali smo se: Ali sme svoboden Slovenec, v katerem še ni zamrl čut za pravico in resnico ter skrb za bodočnost naroda, križem rok motriti to tragedijo? Ali niso bile bogokletne besede nekaterih izobražencev, ki so hoteli opravičevati svojo tlako temu tujemu, na azijski miselnosti zgrajenemu krivemu nauku s trditvijo, da je komunizem v službi slovanstva? Ali bi bili mogli komunistični poglavarji od l. 1917 do l. 1947 pomoriti na deset in deset milijonov neoboroženih slovanskih in slovenskih sinov in hčera? Le zato, ker niso bili komunisti, če bi bila v njih le traha slovenske bratske zavesti?

V začetku smo bili le štirje, ki

Več velja umreti stoje kot živeti kleče
Madžarski pisatelj

smo v Trstu prevzeli nase zgodovinsko odgovornost za Slovensko demokratično gibanje in breme za naše glasilo. Od vseh strani so prihajale spodbudne besede tudi od bratov Hrvatov in Srbov. In ko so Goričani ustanovili svojo Slovensko demokratično zvezo, smo odšli v Gorico in smo v hiši blizu stolne cerkve postavili temelje »Demokraciji«. Kot prvi prispevek smo izročili Tržačani Goričanom večji znesek, ki smo ga zbrali v svojem ožjem krogu.

Tako je 25. aprila 1947 izšla kot nova zvezda vodnica na slovenskem političnem obzorju prva številka »Demokracije«. Bil je to največji dogodek v slovenski politični zgodovini povojne dobe. Slovensko demokratično gibanje, ki je bilo tedaj izraz vseh antikomunistično usmerjenih Slovencev in Hrvatov, je končno prejelo svoje glasilo. Prva urednika sta bila Andrej Uršič in pok. Polde Kemperle.

V uvodni besedi, ki jo je Uršič napisal, se je novo glasilo svobode in demokracije med drugim takole predstavilo slovenski javnosti:

»Kot glasilo demokratičnim Slovincem bo Demokracija stala na braniku njih pravic, jih vezala v enoto, budila in krepila njih zavest, poročala o njih mišljenju in delu ter jih obveščala o položaju, dogodkih in razvoju doma in v tujini.

Nasproti zunanjemu svetu bo Demokracija stremela tolmačiti pravo politično mišljenje in hotenje našega naroda ter odstra-

njevati z njegovega lica sence trenutne nesreče in preizkušnje, da si bo tujina spet ustvarila o nas predstavo resnično demokratičnega, kulturnega in krščanskega naroda. Tega spričevala, ki si ga je slovenski narod trdo zaslu-

Dr. JOSIP AGNELETTO, predsednik SDZ

žil na vseh področjih duhovnega in gmotnega ustvarjanja skozi dolgo zgodovino, mu ne more napraviti črna doba iz njegovega sedanjega življenja, ki nikakor ni izraz njegove svobodne odločitve. Slovenski narod se ni izgubil in ni obupal. Globoko verujemo, da bo prej ali slej spet postal gospodar svoje usode v enakopravni skupnosti bratskih narodov, navezal svoje nasilno prekinjeno življenje nazaj na ko-

renine svoje zgodovinske rasti ter se tako vrnil v družino svobodnih narodov demokratične in krščanske kulture in civilizacije.

Temu visokemu cilju je ostala »Demokracija trdno zvesta skozi vseh deset let. Niti za las ni krenila z začrtane poti. Niti takrat ne, ko se je od glasila spozumno ocepila struja, ki je ustanovila »Katoliški glas«. Najprej je lomila teror, ki je dušil naš narod. Vzpodbujala in bodrila je našega človeka k vztrajnosti, treznosti in strpnosti ter k medsebojnemu spoštovanju in sodelovanju z našimi sosedmi italijanske narodnosti. »Demokracija« se je borila za vzvišene pravne vrednote, za socialno pravičnost in za narodnostne pravice našega naroda. Borila se je za svobodo in človeško dostojanstvo proti metodam komunističnih režimov, ali nikoli proti državam, ki pod njim živijo. Tem načelom bo ostala zvesta tudi v bodoče v globokem prepričanju, da bo nova Evropa pospešila zmago naših načel in njih uresničenje.

Ob desetletnici »Demokracije« je naša sveta dolžnost, da se spomnimo vseh onih nepozabnih in požrtvovalnih moči, ki so ob njeni ustanovitvi sodelovali in ki jih ni več med nami. Nekateri so želeli ostati v ozadju in zato ne prinašamo njihov imen. V ospredju pa so bili: Andrej Uršič, dr. Peter Udovič, Polde Kemperle, dr. Fran Vesel.

Z »Demokracijo« so si postavili spomenik, ki bo ostal neomajen v slovenski zgodovini.

Trst, veliki teden 1957.

Dr. JOSIP AGNELETTO

Pred desetimi leti je prva številka »Demokracije« priobčila naslednji uvodnik:

Trst - Gorica, dne 25. aprila 1947.

»Demokracija« pričenja izhajati v času, ko je usoda tega predele slovenske zemlje odločena in zgodovinska odgovornost zanjo že napisana. Veliko dejanje v zgo-

tudi vso odgovornost pred zgodovino, da rušimo narodno enotnost in jih ovrtaemo pri uresničevanju velikega smotra slovenskega naroda in Jugoslavije.

Po dolgih letih, odkar sta bila nasilno zatrta tržaška »Edinost« in goriški »Novi list«, je začela izhajati »Demokracija«, da poveže vse demokratične Slovence izven Jugoslavije. V njej bodo dopuščena vsa naziranja, ki so skladna z demokracijo, ki nam je višja skupna dobrina, podlaga in pogoj zdravitve naših moči in skupni namen.

Spriču totalitarne izenačenosti vseh ostalih slovenskih političnih glasil je potreba po domačem demokratičnem glasilu velika in živa. Pobude zanj so prihajale modušno in od vseh strani. Upamo, da bo »Demokracija«, kot trenutno edini svobodni politični list, ki se tiska na domačih tleh, izven dosegljaja totalitarnih sil, s svojim pojmom in vsebino prispevala k demokratizaciji v s e g a našega javnega življenja.

V duhu in iz spoštovanja svojega imena bo »Demokracija« stremela z zavestjo polne odgovornosti služiti svojemu narodu ter mu vestno in nevsiljeno posredovati vesti o življenju doma in v svetu. Iskranje in poročanje resnice ji bo najvišje moralno pravilo in največja dolžnost do naroda v tem usodnem času povojne moralne razvnanosti in duhovne razdvojenosti.

V odnosu do posameznikov, skupin in glasil drugačnih idej bo »Demokracija« načelna, stvarna in dostojna. Strpni do različnih naziranj in načinov dela, skladnih

SLAVKO URŠIČ, prvi urednik »Demokracije«, ki so ga komunisti ugrabili

z demokracijo, bomo nepomirljivi s totalitarnimi in diktatorskimi pojavi ter proti vsakršnemu moralnemu ali telesnemu nasilju v političnem življenju. Obramba demokracije, njenih načel, ustanov in postopkov ter nedotakljivosti človeške osebnosti v njenih naravnih in temeljnih državljanjskih pravicah, ob istočasnem podarjanju njenih družabnih dolžnosti, bo ena izmed glavnih nalog »Demokracije«. Pod temi demokratičnimi pogoji bomo prispevali k pomirjenju strasti v našem narodu, da se bomo vrnili v urejeni tok demokratičnega političnega življenja. Globoko se zavedamo, da naš narod po desetletjih fašističnega nasilja noče več sovraštva, ozkosrčnosti in strahovanja v imenu kakor nove zmotne in nestrjne ideje, marveč želi in pričakuje široke, blagodejne in odrešilne demokratične sprostitev. Za blaginjo prebivalstva Svobodnega tržaškega ozemlja in slovenskih narodnih manjšin bomo vedno radi sodelovali z vsemi, ki bodo to iz enakih poštenih nagibov imeli za potrebno.

Glede odnosov med politično samostojnimi narodi ter večinskimi narodi in manjšinami stoji »Demokracija« na stališču enakopravnosti, strpnosti, pravičnosti in sodelovanja ter odklanja vsakršno nadrejenost ali podrejenost, vsakršen narodni šovinizem in narodno zatiranje, kar bi bil tembolj žalostni pojav v dobi novih, večjih problemov človeštva, ki

Kalvarija do pravične svobode vodi k političnemu vstajenju

Ob desetletnici izhajanja »Demokracije« ne bo odveč, če ponovimo besedilo prvega uvodnika, s katerim je bila začrtana programska pot tistih Slovencev na Tržaškem in Goriškem, ki so skozi viharje revolucije, kljub barbarskim grožnjam in kljub še ne doživljeno nasilju in podkupovanju ohranili nedotaknjeno dediščino človeških in narodnih dobrin svojih prednikov. V desetletju, ki ga ima za seboj »Demokracija«, se je marsikaj spremenilo. Mnogo tudi tistega, kar je revolucionarnim pridobitvam veljelo za nepremakljivo dogmo.

V človeški zgodovini doživljajo države in narodi neizogibna valovanja. Narodi rastejo, se krepijo tvorno in duhovno. Vzpenjajo se za visokimi cilji polagoma ali pa tudi skokoma. Slovenski narod se je v zadnjih sto letih tako tvorno kot du-

šam Tito ožigosa za sovražnika države, kakor je to povedal pred dnevi na Brionih jugoslovanskim častnikarjem.

In vendar! Pod površjem tega nasičenege občutja rutine in oblastnosti otepa-

FERDO KALIN, prvi podpredsednik SDZ, ki so ga ugrabili

lega sveta tli in vre. Težnje po svobodi niso mrtve. Ze večkrat je narod odklonil

samolastno narekovane zakone. Zavergel je n. pr. kolektivizacijo. Več kot enkrat je strahovladi v brk povedal, da je s. duha policijske države. Dogodki na Poljskem in na Madžarskem niso šli neopazeno mimo slovenskega naroda niti na oni strani niti na tej strani Fernelčev. Ti dogodki so vzbudili v srcih strasti — in strast je mati velikih stvari...

In prav to je tisto, kar bo neizogibno dovedlo do političnega vstajanja tu in na oni strani železne zaves: velika in globoka strast po svobodi, ki se ne stramuje povedati tistega, kar je najno treba izreči. Strast, ki zapoveduje izreči bobu bob in popu pop in ki strpljivo prenaša samo stremljenja, zabetonirana na svobodi in pravičnosti.

Prav zato smo tudi ob tej priložnosti skromne prošave desetletnice »Demokracije« rabili na raznih mestih današnje številke vsem, somišljenikom in nasprotnikom, odkritosrčno in iskreno tako vzpodbudne kot tudi trpke besede.

Vzbujanje in pospeševanje stasti po svobodi je danes bolj ko kdaj koli ena izmed prvih zapovedi časa. Istočasno pa tudi neizbrisljivo znamenje pristne slovenske politike na tem ozemlju. Samo ta nas bo pripeljala nazaj do pravrečev slovenske bitnosti.

Po začrtani poti naprej!

Ob desetletnici prve številke »Demokracije« se nam vračajo misli v one turbo dni pred desetimi leti, ko so po našem Krasu divjale tolpe revolucionarnih opojnežev, ki so odvrgle s sebe vse civilizatorične in kulturne prevleke in se razgaljene vdačale maščevalnim orgijam nad vsemi nezlomljivimi duhovnimi uporniki uvoženega barbarstva. V tistih prvih spomladanskih dneh je z »Demokracijo« vzletela pod svinečno nebo prva lastovica, znamenika boljših dni, prvi žarek svetlega sonca skozi vihar in snežni metej, ki je divjal po našem Krasu polni dve desetletji.

Komaj so utihnili fašistovski manganeli, komaj so se porazgubili smrtni odmevi fašistovskih in nacističnih svinčenk, komaj so se posušile solze na razoranih obličjih slovenskih mater, komaj so oživel najskromnejši zublji svobode in demokracije, je udarila nova, še hušja burja. Lastni bratje so podivjali — ne nad skupnim sovražnikom in zatiralcem — pač pa nad mirnim, zavednim slovenskim ljudstvom. Vse strasti zavisti in hudobije so se sprostile pod prepotenco tujih in domačih plačancev, ki so zahlepli po oblast, po tujem imetku, po krvi in osebnem maščevanju.

Ne bomo ponavljali strahot, ki so jim

bile priče kraške jame, niti lahkomišleno krivičnih izrekov ljudskih sodišča, ugrabljanj, groženj in številnih vsakodnevni nasilstev. Vse to je ostalo nepozabljeno v ogoljufani slovenski duši in bo v ustinih izročilih spremljalo slovenska pokolenja še stoletja v nenehnem opomin in opozorilo.

V to vzdusje strahotne revolucionarne teme je nenadoma in nepričakovano vzplamtelo upanje svobode in demokracije, naša »Demokracija«. Ze prvo uro so jo novi nasilniki obsojili na smrt. Preklinjali so fašizem, sami pa malikovali najhujšemu nasilniku. Kot najpodejši posmeh razbesnelega črnika so oznanjali: »Smrt fašizmu, svoboda narodu!« Pri tem pa so fašizmu slekli črno srjako, da jo zamenjajo z rdečo ter ga dvignili na prestol totalne vsemogčnosti. Narodno svobodo in svobodo posameznika pa so vkovali v podzemlje.

Vsemu svetu so na mirovnih konferencah, z razkošnim tiskom in napihajeno propagando oznanjali, da je tak ves slovenski narod. To jim je uspelo celo tu v Trstu, kjer so zavezniške oblasti ocenjevale vsakega Slovence za komunisto. Samo zato, da bi si tako oceno zagotovili, so proglašali vsakega Slovence, ki je (Nadaljevanje na 4. strani)

Pok. Dr. FRAN VESEL, prvi tajnik SDZ

hovno dvigal v višine z mogočnimi korakci. V teh vrtoglavih višinah pa v svoji celoti ni bil dovolj utrjen ne dovolj okrepleten. Kopicico njegovih sinov je obsila na teh višinah vrtoglavost — ne samo med levico, tudi na desnici. Opojnosti kričalic, sanjivosti cenčnih obljub, množične psihoze so ga omamile in vse stoletne pridobitve, stvarne in duhovne, so se zrušile in trenutno polomile celo tisto hrbenico slovenskega naroda, ki nas je ohranjala skozi 1300 let na tej zemlji.

Danes je ta skok navzdol že močno zbledel. Ali se bliža s temi spomladanskimi dnevi tudi nova politična pomlad? Ali smo še vedno sredi mračne zimske noči v negotovostih, ali ji bo sledila tudi pomlad? Tega v gotovostjo ne vemo. Kar se poldrugo desetletje in tudi še danes dogaja v jedru Slovenije ni podoba, ki bi nas navdajala z brezpogojnimi upi. Država in ves njen milijonski aparat služita izključno samo namenu. Vse zapornice svobode so tesno privite, kdor proti temu protestira, kdor dvigne svoj glas, ga

Pok. Dr. PETER UDOVIC, prvi predsednik naše tiskarne

majno navajajo vse kulturne in svobodoljubne narode k širokemu in strpnemu pojmovanju medsebojnih odnosov, za ohranitev najosnovnejših vrednot in stvaritev človeške zgodovine.

Kot glasilo demokratičnim Slovincem bo »Demokracija« stala na braniku njih pravic, jih vezala v enoto, budila in krepila njih zavest, poročala o njih mišljenju in delu ter jih obveščala o položaju, dogodkih in razvoju doma in v tujini.

Nasproti zunanjemu svetu bo »Demokracija« stremela tolmačiti pravo politično mišljenje in hotenje našega naroda ter odstranjevati z njegovega lica sence trenutne nesreče in preizkušnje, da si bo tujina spet ustvarila o nas predstavo resnično demokratičnega, kulturnega in krščanskega naroda. Tega spričevala, ki si ga je slovenski narod trdo zaslužil na vseh področjih duhovnega in gmotnega ustvarjanja (Nadaljevanje na 4. strani)

MED BENEŠKIMI SLOVENCMI *Uvodna beseda*

(Nadaljevanje s 3. strani)

Dopoldanske ure na veliko nedejo so bile bolj podobne razpoloženju velikega petka kot pa dnevu Vstajenja. Černo, puho, hladno deževno vreme je mnogim prekrhalo že mesece poprej v podrobni- stih izdelane načrte velikonočnih izletov. V poldanskih urah pa se je nebo obziral- o in velikonočni ponedeljek se je zbudil v najlepšem velikonočnem razpoloženju.

Gospod Miro in njegova gospa v izlet- ništvu nista novotarska planerja, pač pa čudodelnika improvizacij. Oba sta navdu- šena pristaša svojenj v sinjino, kakršne- so se izmislili kmalu po prvi svetovni vojni pohajkači Dunajčani. Pri takih voznih- nih ne ve v katero smer bo zavlil volan- avtomobila. Niti sam vozač - lastnik tega- ne ve. Navdih, to je nepremakljivo načel- o tudi gospoda Mirota. Za prijeten in u- žitek poln izlet prav tak pogoj, kot velja za dobro sliko, pristno pesnitve in pre- javljivo pripovedništvo. Ta navdih sproti- poganja v skladu s prebavljenimi asfaltnimi kilometri, ki pa so zgolj uvod- na potreba, da z njimi dosežeš kolovoze, vijugaste poti, strme klanice, nasute in razorane mulčere, kajti samo tu kipijo- vrelci vozaške poezije. In še ena lastnost- odlikuje kilometrsko pozicijo izletniških- pesnitve gospoda Mirota: izviritost.

Kakor se umetnik izogiba ponavljanja- besed in doživljanj, tako je gospod Miro- sovražnik kilometriških repriz. Nikoli dvak- rat po isti poti, če je še en kolovoz na- razpolago, pa čeprav vodi okrog... v žep.

S takimi načeli v glavi in sru, s pi- hi, poticami, pincami in pršutom v mre- žah smo se satevorili na tržaškem kolo- dovskem trgu v šestotično in z njo v zla- to jutro velikonočnega ponedeljka proti- Berkovljani in po prekrasno prenovljeni- obalni cesti v sinjino bujno zelene fur- lanske nižine.

Pri Krmnu smo zavili proti Dolenjam- in dalje ob Idriji (Judrio) po ozki potki- mimo revnih slovenskih kmetij tik ob- meji skozi Praprotno v tesno dolino, ki- si jo je mala reka izkopala na svoji poti- proti toplemu morju. Drevje po obeh br- govih in izredno strmih pobočjih je ko- maj vzbrstelo. Obsežne napisne table nam- pripovedujejo, da hitimo v severnovzhod- ni smeri stalno tik ob državni meji. Pra- znik je in vendar sta cesti vzporednici na- tej in na oni strani zapušteni. Žive duše- ni na spregled. Majhne njivice, ki so jih- pridne roke izrgale včasih hudo razbe- snelemu hudourniku, so še neobdelane. Majhni kupčki gnoje pa pričajo, da jih- tja ni spravil kmečki voz, pač pa koš na- hrstu marljivega trpina.

Razpadajoči mlini kar na gosto pose- jani ob obeh bregovih kristalno čiste vo- de pričajo o nekdanji delavnosti. Cas jih- je porušil, in moderna velemlinska indu- strija je ustavila njihova starodavna po- lomljena kolesa. Na jugoslovanski strani- rečne meje se vlečejo ob cesti po nekaj- sto metrov dolge skladovnice drv.

Pot je dolga, vijugasta in mestoma de- belo nasuta. Pri malem mostičku, ki vodi- z italijanske strani na jugoslovanski breg- in ki je odprt za dvolastnik, stoji na tej- in na oni strani po skromno obmejno- poslopje, obljudeno z varnostnimi organi- Tu je poti tudi konec.

Obrnili smo vozilo in jo pobrali v Ced- ad, skozi Sempeter Slovenov do Pulfra- Tu smo po ropatajočem lesnem mostu- čez Nadižo zavili po precej strmi poti- Crnem vrhu. Razgled v dolino Nadiže in- dalje v Brda je naravnost čudovit. Od tu- se izletniku odpira dobršen del Beneške- Slovenije. Matajur se nam je približal na- korak. Na obojni strani je še ves pokrit- s snegom. Po najbolj nedostopnih zavet- nih in strmih pobočjih so si Slovenci- postavili svoje vasice. Z ravnine so jih izri- vali tuji in turška nevarnost. Tu na tej- tako skromni in malo rodovitni zemlji so- našli zatišče in mir. Mir, ki je za da-

našnjega meščana za daljšo dobo kar pre- hud.

Po nasprotnem pobočju, na oni strani- Nadiže ležita na pol prikrita Gornji in- Dolnji Mersin. Gospod Miro in njegova- gospa pripovedujeta z navdušenjem o go- stoljubnosti teh slovenskih hribolascov. Crni vrh, zakotna čisto slovenska vasica, je od svojega nastanka dalje poznala eno- semo prometno zvezo z zunanjim svetom: kamenito stezo. Traso so začrtali zajci, ki so zahajali pozimi na ostanke zeljnatih- glav v vas na črnovrške njivice, od- katerih gotovo nobena ne doseže površine- 100 kv. metrov.

Sedaj pa se Črnovršcem obeta vozna- pot, prava cesta. Cesta pa še ni gotova in- tudi nihče še ne ve, kdaj se bo to tudi- zgodilo. Črnovrški obljub ne jemljejo pre- več resno. Za devetdeset let jim jih de- lijo, pa so postali ob njih previdni.

Pustili smo avto v grušču nove ceste- in jo mahnjili v Crni vrh po zajci sledi- nevzdol. Encian ali košutnik bogato cve- te po strmih pašnikih. Trobentice se- postavljajo, zato pa šopi marjetic in vijolic- bogato skrbijo za pašo meščanskih pogle- dov. Pot je kar dolga navzdol do doline- z globokim hudournikom. Tudi čez njega- sos šele pred kratkim postavili obokan- mostiček srednjeveške tirske konstrukci- je. Vas se vsa zlata v opoldanskem soncu.

Pot se strmo dviga navzgor. Siromašne- njivice stiskajo srce nad slovensko rev- nostjo teh krajev. Fantovsko petje iz vasi- pa nas zdrimi, sence nas je namreč kar- pošteno segrelo. V triglasiem zboru ubra- no odmeva slovenska pesem med redke- mecesne in leskovo grmičevje.

Gospod Miro je obstel in se razkoračil, kot da bi bil sam črnovrški župan. Pevci- bi gotovo tako lepo ne prepevali, če bi- jih majel. Zdi se mi, da se je Mirotu utri- nila solza ganjenosti vsaj naznotraj, če- že ne nazunaj. Pod skalnim previsom či- sti čoketa priletna ženica kumno in divji- regrat, za solato je dejala. Govorila je- melodično slovensko govornico. Zgovorno- nam je razkrila vse težave s smehom in- tudi s hudomušnostjo.

Z bližine vasica ni tako privlačna. U- lice so tlakovene z gnojem, zato pa imajo- med kakimi štiridesetimi hišami kar tri- gostilne. V glavnem vaščane redi živina- in pa Pariz. Tja namreč hodijo služiti mla- da črnovrška dekleta. Sedaj zidajo novo- mlekarno. Mlečne proizvode pa prevažata- v dolino kar dve vzpenjači, ki so ju zgra- dila domače roke. Za tehnično razboritega- izletnika dvojce pregleda vrednih nap- rav.

Čenkviča je čedna, na klopih pa so- samovali slovenski molitveniki. Poslovili- smo se in jo ubrali nazaj v tržaško vsak- danost.

Gospod Miro je iznajdljiv izletniški iz- vedec, njegova gospa pa nič manj spr- na pomočnica.

šeno teh krajev. Fantovsko petje iz vasi- pa nas zdrimi, sence nas je namreč kar- pošteno segrelo. V triglasiem zboru ubra- no odmeva slovenska pesem med redke- mecesne in leskovo grmičevje.

Gospod Miro je obstel in se razkoračil, kot da bi bil sam črnovrški župan. Pevci- bi gotovo tako lepo ne prepevali, če bi- jih majel. Zdi se mi, da se je Mirotu utri- nila solza ganjenosti vsaj naznotraj, če- že ne nazunaj. Pod skalnim previsom či- sti čoketa priletna ženica kumno in divji- regrat, za solato je dejala. Govorila je- melodično slovensko govornico. Zgovorno- nam je razkrila vse težave s smehom in- tudi s hudomušnostjo.

Z bližine vasica ni tako privlačna. U- lice so tlakovene z gnojem, zato pa imajo- med kakimi štiridesetimi hišami kar tri- gostilne. V glavnem vaščane redi živina- in pa Pariz. Tja namreč hodijo služiti mla- da črnovrška dekleta. Sedaj zidajo novo- mlekarno. Mlečne proizvode pa prevažata- v dolino kar dve vzpenjači, ki so ju zgra- dila domače roke. Za tehnično razboritega- izletnika dvojce pregleda vrednih nap- rav.

Čenkviča je čedna, na klopih pa so- samovali slovenski molitveniki. Poslovili- smo se in jo ubrali nazaj v tržaško vsak- danost.

Gospod Miro je iznajdljiv izletniški iz- vedec, njegova gospa pa nič manj spr- na pomočnica.

KRIZA občinskega odbora

Krščanska demokracija je sklicala se- stanek vseh štirih strank, ki so svojas- sestavljale občinski upravni odbor, da- razpravljajo o položaju. Toda do sestanka- štirih strank ni prišlo, ker so socialni de- mokrati odklonili udeležbo. Republikanci- še vedno vztrajajo na svojem odklonil- nem stališču, da ne bodo več sodelovali- v občinskem odboru. Komunistična stran- ka je objavila letake proti obnovi občins- kega odbora z županom Bartolijem. Vse- kaže, da je koalicijski odbor za sedaj ne- mogoč. Preostaja še edina možnost, da- poskušajo demokratski sestaviti sami- upravni odbor in upravljati občino edino- s tehničnimi vidiki s pomočjo slučajnih- podpor, od slučajja do slučajja, ostalih- strank v mestnem svetu. Tako bi se izog- nili zaenkrat novim volitvam, od katerih- si ne more obetati nobena stranka pose- bnih sprememb v sestavi novega obč. sveta.

Medtem so občinski odborniki koalici- je na torkovi seji občinskega odbora z- županom vred odstopili.

Občinska javna kopel za Prosek - Kontovel

Na večkratno posredovanje občinskega- svetovaleca dr. Josipa Agneletta je občins- ki odbornik za javna dela, inž. Visintin, odgovoril na občinski seji dne 11. aprila- in je sporočil:

1) občinska javna kopalnica za Prosek- Kontovel je že v proračunu za leto 1957- in je zanj predviden znesek 23 milijon- ov lir. Po Sv. Križu in Opčinah pride- sedaj javna kopalnica tudi na Prosek-

Izlet SDD

V sredo 1. maja priredi SDD- izlet v Barcis. Odhod točno ob- 6. uri izpred kavarne Colombia- v ulici Carducci. Izletniki iz okolice odpotujejo- iz Sestjana ob 6.15 izpred kavarn- e Tausani.

Po začrtani poti naprej!

(Nadaljevanje s 3. strani)

sprejemal brez njihovega dovoljenja za- posiltev pri zaveznikih, za izdajalca. S ta- kim in podobnim početjem so poglani na- tisoče in tisoče Slovencev s trebuhom za- kruhom po svetu.

Sele »Demokracija« je dokazala, da ni- so vsi Slovenci komunisti. Dokazala je, da- živi del slovenskega naroda pod mno- žično sugestijo peščice stremuhov in po- litičnih renegatov, s tropom dvomljivih- eksistenc. Povečini so bili to ljudje, ki so- dosegli svojo izobrazbo ali poklicno izur-jenje s slovenskim javnim demarjem, s- podporo in širokogrudnostjo »gnile« Ju- goslovije. Užitkarji takrat, užitkarji tudi- danes. »Demokracija« je dokazala, da vsi- Slovenci niso komunisti, tudi tistim na- šim prenapetim narodnim nasprotnikom, ki- jim je ta popravek še danes trn v peti.

»Demokracija« niso strli poklicni ko- munisti, zato so si najeli sopotniške gar- niture, ki naj bi pod nekdanji zvenečimi- imeni ljudi in tiska s prilozovanjem in- pod krinko verskih in narodnih idealov- opravili tisto »strmoglavljenje« svobodne- ga in demokratičnega stebrišča, ki ga u- grabljanje prvega urednika »Demokraci- je« in prvega podpredsednika SDZ niso- zmogla. Pa tudi ti skrbno izbrani naklepi- so mlatenja po vodi. Kvečjemu so si na- pisali še eno sramotno poglavje sloven- ske politične zgodovine in pri tem tudi- obseleli.

»Demokracija« je sproti odkrivala zlo- čine komunističnih poglavarjev po vseh- tako imenovanih ljudskih demokracijah. Z dokumentarnimi dokazili je pobijala- laži in potvarjanje komunističnega tiska

in komunističnih aktivističnih zapeljaval- cev. Vse od začetka svojega izhajanja, pa- do same še nepojasnjene smrti prvega- nasilnika našega stoletja, Stalina, ga je- ocenjevala z istimi besedami, kot je to sto- ril — seveda iz drugačnih razlogov — na- XX. kongresu KP Sovjetije glavni tajnik- te stranke, Nikita Hruščev. Po teh raz- kritjih je polemika komunističnega tiska- z »Demokracijo« seveda zamrla. Po »De- mokraciji« so segali in jo prebirajo danes- tudi komunistični posamezniki.

S tem delom naj bi »Demokracija« na- daljevala že zato, da se komunistični vr- hunci ne bodo spet tako bedasto izgovar- jali, da jim kljub periodičnim romanjem- v Sovjetijo in po »ljudskih demokraci- jah« vsi ti zločini niso bili znani, kakor- se je pred časom izgovarjal sam Palmiro- Togliatti.

»Demokracija« je svojo pot utirala z- največjim in zavidljivim uspehom. Dokaza- la je, da je tudi v naših materialističnih- časih, v katerih večina ljudi drvi za ko- njunkturističnimi zaslužki, in mnogi za- skorjo trde partijske pogače prodajajo- svoja načela in prepričanja, ideja močnej- ša od podkupovanja in groženj. Dokazala- je, da je tedenska resnica na štirih skrom- nih straneh več vredna kot kupi laži, dnevno- tiskani z rotacije.

Srečno pot tudi v naprej »Demokraci- je«, vse dokler njen cilj ne bo dosežen, dokler svoboda in demokracija ne bosta- odločilno zmagači! Hvala in priznanje za- vse njeno desetletno požrtvovalno delo v- korist našega izmučenega, a še vedno- živečega in rastočega naroda!

NABREZINSKI KAMNAR

Kontovel. Ščasoma morajo priti na vrsto- vsi večji kraji naše okolice.

2) Cesta *Moreri v Rojanu* se nahaja, kot- je priznal odbornik inž. Visintin, v zares- slabem stanju. Temu je vzrok premahno- številno delavcev. Da se odpravi zlo, je- treba tlakovati cesto s kamenitimi kocka- mi domačega kamna. Oddelek za javna- dela bo zato dal nalog Seladu, da napravi- načrt za temeljito popravilo omenjene- ceste.

3) *Sv. Ivan*. Na interpelacijo dr. Agneletta od 15.- januarja t.l. je inž. Visintin odgovoril, da- je bil prvi del poti (pod gostilno Sub- ban) popravljen pred par leti. Gornji del, ki- je bil tlakovan z rdečim kamenjem, je- res potreben popravila. Četudi je ta pot- privatna, se jo vsi poslužujejo in občinski- urad za dela bo izvršil popravila.

4) *Vrzel za Miramarskim parkom pro- ti morju*.

Ze lani (1956) avgusta meseca je bilo- sklenjeno, da se ta vrzel, ki veže Prosek- in Kontovel s pristaniščem v Grljanu, pri- merno razširi in občinski Delovni urad- je že napravil vse potrebne načrte. Z de- lom se še ni pričelo, ker še niso bila za- to preskrbljena potrebna denarna sredstva, toda tudi to bo storjeno.

Miramarski park

Ta park v gradom nekdanjega meksi- kenskega cesarja Maksimilijana je naj- večja privlačnost Trsta za tujski promet, ki- je prinesel minulo leto Trstu milijard- ne dohodek. Za ureditev gradu je država- dosti storila, žalibog pa še niso bile do- pravljene skode, ki so bile gospodarski- dvoranam prizadejane s tem, da se je n. pr. nekdanja prestolna dvorana spremenila- v navadne sobe. Park kot tak pa ni držan- tako v redu, kot bi moral biti. Zato je- občinski svetnik dr. J. Agneletto na seji 11.- aprila interpeliral in naprosil, naj tržaška- občina stori takoj potrebne korake pri- upravi parka, da se vodnjaki z vodometi- v parku očistijo listja in smeti in da se- že enkrat zasadijo cvetlice, kjer jih ni; zlasti spodnji del parka, takšen kot je v- sedanjem stanju, napravi tuju vtis zane- marjenja. V vsem parku je zaposlenih šest- delavcev, od teh dva prodajata cvetlice- in rastline; štirje delavci pa za tak park- ne zadostujejo. Občina se bo za to zani- mala.

Nova tržnica na debelo za sadje in zelenjavo

Na isti seji je obč. svetovalec dr. A- gneletto tudi zahteval pojasnila glede- odjate mest v novem pokritem tržišču na- debelo za zelenjavo, pri čemer so se stare- tvrdke prezle in so se mesta odkazovala- novim tvrdkam, ki niti nimajo v Trstu- svojih stalnih skladišč.

Odgovarjal je občinski odbornik Cum- bat, češ da se je obč. odbor oziral pred- vsem na trdke, ki so več delale na star- em tržišču. Dr. Agneletto se je tudi pri- toževal, da niso bile stare tvrdke pravo- časno obveščene, da se njih prošnje niso- upoštevale in da je bilo poprej razpisano

PODPIRAJTE SDD

Z nakupom dobrega blaga prihranite denar!

OBIŠČITE

MAGAZIN

ANGLEŠKEGA BLAGA

(MAGAZZINO STOFFE INGLESI)

Skladišče: TRST - Ulica S. Nicolò 22
Telefon šte. 31-138

žrebanje za 49 prostorov kot so tvrdke- sploh zvedele, da so se njih prošnje od- bile.

Sporočilo učiteljem

NAVODILA

ZA NAMESTITVE IN SUPLENCE- ZA SOLSKO LETO 1957-58

Solsko nadzorništvo slovenskih osnov- nih sol v Trstu obvešča učiteljstvo, da je- na deski pri didaktičnih ravnateljstvih in- pri solskem nadzorništvu v Trstu, ulica- Scuole Nuove 12, na vpogled ministrska- odredba št. 954-28 z dne 16. marca 1957, ki- vsebuje navodila glede časasnih name- stitev in suplenc za solsko leto 1957-58.

Rok za vlaganje prošenj zapade dne- 31. maja 1957.

Pozor, volivci!

Opozarjamo vse volilne upravičence v- mestu, da so volilni imeniki za javnost- razgrnjeni od 30. t. m. Zato naj prizadeji- pravočasno ugotovijo, ali so vpisani v vo- lilne sezname.

Redek jubilej

Naš nekdanji sodelavec, g. Izak Macu- Crnigoj in gospe Mica iz Tržiča sta pre- teklo sredo praznovala 50-letnico svoje- poroke. Stevilni prijatelji in znanci jima- k redkemu jubileju iskreno čestitajo.

POROKA

Naš nekdanji sodelavec, g. Izak Macu- ka, se bo v nedeljo 28. t. m. v rojanski- cerkvi poročil z gospodično Nives Ferlo- lja.

Prisrčne čestitke novoporočencema že- lijo prijatelji in znanci, pa tudi uredni- štvo »Demokracije«!

● EMAJLIRANI ŠTEDILNIKI IN PEČI NAJMO- DERNEJŠIH OBLIK NA VSA GORIVA

● POPOLNA OPREMA ZA KUHINJE, JEDIL- NICE, RESTAVRACIJE IZ EMAJLA NERJA- VEČEGA (INOX.) JEKLA ITD.

● ELEKTRIČNI LIKALNIKI, SESALCI ZA PRAH, PRALNI STROJI, GRELCI ZA VODO, HLA- DILNIKI

● DEKORATIVNI PREDMETI UMETNE OBRTI, OD KERAMIKE DO BRUŠENEGA KRISTALA

● LESTENCI TER VSEH VRST ELEKTRIČNIH LUČI KLASIČNE IN MODERNE OBLIKE

KERŽÈ

TRST - Piazza S. Giovanni, 1 - Tel. 35019

Prodaja tudi- na obroke

smo med kolesjem dveh svetov, ker ve- rujemo v svoj narod.

V duhu teh uvodnih besed vabimo vse- prijatelje in somišljenike, da kot narod- niki, čitatelji in sodelavci, s pobudami, o- pozorili in prispevki moralno in gmotno- podpro naš list, da bo lahko izpolnil svo- jo težko zgodovinsko nalogo. Ko razpoš- ljamo prvo številko tega glasila svobode- in demokracije, mu pridružujemo najto- plejše želje in pozdrave izdajateljev in u- rednikov vsem, ki se ga bodo z zadošče- njem razveselili in ga sprejeli za svojega.

Slovenski oktet

V sredo 17. aprila je na stadionu »Pr- vi maj« nastopil slovenski vokalni oktet. Poleg okteta pa sta pela še solista beo- grajske Opere, Sonja Fabič-Barbieri in- Dušan Popović.

Zaradi nenadne bolezni Toneta Krlež- čarja je bilo vodstvo okteta prisiljeno- spremeniti program. Bilo je to nemajhno- razočaranje za poslušalce, kajti oktet o- zoziroma septet je zepel samo pesmi, ki so- jih že prej večkrat slišali.

Novost večera sta bila oba solista, o- katerih prej nismo mnogo slišali. V pr- vem delu sta zapela vsak po dvoje umet- nih pesmi. V drugem delu pa smo slišali- tudi po dve operni ariji iz »Pikovke dame«, »Kneza Igorja«, »Rusalka« in »Faust«. Oba solista sta čisto zapela, vendar je- bilo videti, da se ne znata prilagoditi pro- storu, v katerem nastopata. Tako bi bila- njuna interpretacija bolj primerna za- grad sv. Justa, kjer je potreben močan- glas, kakor pa za malo akustično dvorano- na stadionu »Prvi maj«.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE ZA TRZASKO OZEMLJE

V nedeljo 28. aprila 1957 ob 16.30 v Avditoriju v Trstu

Srebrna lilija

mladinska igra

Spisal: HANS FITZ
Prevedel: EMIL SMASEK

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE in GLASBENA MATICA v Trstu

V soboto 27. aprila 1957 ob 21. uri v Avditoriju v Trstu

PLANINSKA ROŽA

opereta v treh dejanjih
Besedilo in glasba: RADOVAN GOBEC

Odgovorni urednik:
Prof. Dr. ANTON DABINOVIČ
Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAULICA

sprejema v svojem ambulatoriju v ulici Rittmeyer 13, tel. 31-813 dnevno od 9 - 13 in od 17 - 19 ure